

Mag. Mirko (Bogomir) Kambič: življenje in delo
 (*Klošter pri Metliki, 5. avgust 1919,
 †Ljubljana, 23. januar 2017)

Umrli je mag. Mirko Kambič, umetnostni zgodovinar, pionir in nestor slovenske zgodovine fotografije, ugledni raziskovalec in publicist, predavatelj zgodovine fotografije na Filozofski fakulteti v Ljubljani, mentor, zbiratelj in fotograf.

Rojen je bil leta 1919 v Kloštru pri Metliki. Štiri razrede osnovne šole je obiskoval v Podzemlju, desetleten je odšel na klasično gimnazijo v Ljubljano, kjer je maturiral leta 1937. Vsa dijaška leta je bival v dijaškem domu lazaristov in z letom 1937 tudi vstopil v ta red. Nato se je vpisal na Teološko fakulteto v Ljubljani, kjer je leta 1946 diplomiral, mašniško posvečenje pa je prejel že avgusta leta 1943. V kapeli Zavetišča Vincencijeve konference v Zeleni jami je dnevno maševal, septembra leta 1945 pa je bil imenovan za dijaškega prefekta (vzgojitelja) in ravnatelja v Dijaškem domu na Taboru pri cerkvi Srca Jezusovega. Na tem mestu je ostal do ukinitve Dijaškega doma septembra 1947.

To so bili nastavki neke, po svoji volji izbrane življenjske poti, ki pa so jo tedanje slovenske komunistične oblasti najprej skušale ovirati z večkratnimi povojnimi prisilnimi selitvami, na koncu pa brutalno prekinile. Od 13. junija 1949 je bil Mirko Kambič politični zapornik št. 10049 v Centralnih zaporih Uprave državne varnosti, zloglasne Udbe, v temnici katere je malone umrl. Obtožen je bil nesmiselnih političnih konstruktov in obsojen na tri leta prisilnega dela na tedanjem gradbišču t. i. Savskega naselja v Ljubljani. Kazen je prestal leta 1952, obnovo procesa in oprostitev pa dosegel šele 40 let pozneje, leta 1992. Ta nevarni del svojega življenja je duhovito, z ironijo in svojevrstno, njemu lastno distanco opisal v knjigi spominov z naslovom: *Doživetja sredi mojega stoletja* (Celje: Mohorjeva družba, 2000). Delo vsekakor predstavlja pomembno pričevanje in gradivo za knjigo o disidentih ter drugih žrtvah komunizma na slovenskih tleh, ki še ni napisana.

V letih 1952 in 1953 se je skušal vpisati na ljubljansko likovno akademijo. Dva-krat mu je uspelo napraviti sprejemni izpit, a so mu povedali, »da ga ne smejo sprejeti.« Znova iz političnih razlogov. Predstavljati si je treba človeka tridesetih let, v

polni telesni in intelektualni moči, ter učinke teh nasilnih posegov v njegovo tedanje in nadaljnje življenje. Koliko nesmiselno izgubljene energije! Na tej postaji svojega življenja je iz zdravstvenih razlogov in v soglasju s cerkvenimi predstojniki leta 1956 izstopil iz duhovniškega poklica, a tudi novo življenje se ni začelo zlahka in ni teklo gladko.

Kambič se je nato leta 1953 vpisal na Oddelek za umetnostno zgodovino ljubljanske Filozofske fakultete, s čimer je vendarle stopil na pot, ki ga je končno vodila do poklica in strokovne usmeritve, po kateri ga poznamo danes. Leta 1955 je sledilo potovanje po dolgem in počez po ZDA, leto pozneje, na poti nazaj v Francijo, v Pariz, kjer je v Louvru sredi februarja z dovoljenjem muzejske uprave fotografiral stare mojstre. Še v času študija je v letih 1957–1958 z motornim kolesom in fotoaparatom prekrizal Slovenijo, pozneje ga je zanimala cerkvena umetnost Dalmacije in Makedonije, leta 1961 je bil prvič (nato še večkrat) v Švici, v šestdesetih letih dvakrat v Sredozemlju do Španije in severne Afrike. Potovanja so bila zanj še zlasti pomembna: bila so simbol svobode, svobodnega gibanja.

Na potovanjih je veliko fotografiral, predvsem z barvnim diapozitivskim filmom, in tudi diplomsko delo pri prof. dr. Francetu Stelétu z naslovom *Razvoj pejzaža v italijanskem slikarstvu od Giotta do Giorgiona* je napisal na podlagi lastnih barvnih posnetkov (proto)renesančnih umetnin in doživetij realne pokrajine, kakor se mu je ponujala aprila in maja 1959 na poteh po Severni Italiji, zlasti po Toskani in Umbriji. Nalogo je ob projekciji lastnih barvnih diapozitivov kot prvi v tej obliki in z velikim uspehom zagovarjal jeseni istega leta. Zanj je dobil študentsko Prešernovo nagrado. Izvirnik diplomske naloge, ki ga na oddelku za umetnostno zgodovino FF v Ljubljani ali v NUK ne hranijo, se je ohranil v njegovi zbirki. Skupaj z okrog štiridesetimi črno–belimi in barvnimi reprodukcijami v prilogi obsega okrog sto trideset strani.

Kot diplomsko delo Cobiss navaja drugo besedilo, z naslovom *Cerkev Marijinega oznanjenja. Nekdanja avguštinska – sedanja frančiškanska cerkev v Ljubljani*, (Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za umetnostno zgodovino, 1958). To je bibliografska enota, ki jo na oddelku tudi hranijo, a gre za diplomsko delo na tedanji B-stopnji študija.

Vsekakor je nekaj časa študiral ob delu. Že l. 1956 se je namreč redno zaposlil v zelo aktivni ljubljanski podružnici takratne Jugoslovanske avtorske agencije. Do službe mu je pomagal znanec iz političnega zapora, pravnik in pesnik Rado Bordon. Od l. 1962 do upokojitve l. 1984 je bil nato urednik na oddelku za audiovizualna učila v Zavodu za šolski in poučni film, kasnejšem zavodu Sava film, leta 1978 pridružen Dopisni delavski univerzi v Ljubljani. Tu si je po zgledih tedanje evropske pedago-



Mirko Kambič, 29. 6. 2015 (foto: Tamino Petelinšek, Ljubljana)

gike prizadeval za uvajanje programov za modernizacijo pouka z rabo didaktičnih pripomočkov, kot so barvni diapozitivi, grafoskopske folije in 8-milimetrski filmi.

Leta 1970 je ob službi vpisal tudi magistrski študij na temo Zgodovina slovenske fotografije in 1974 svoje delo pod mentorstvom prof. dr. Naceta Šumija tudi zagovarjal. Nastalo je v naših, tržaških, graških in dunajskih arhivih. Naslov: *Oris razvoja fotografije kot vizualnega medija na Slovenskem v 19. stoletju v okviru svetovnega razvoja fotografije*. To je bilo hkrati prvo magistrsko delo iz zgodovine fotografije pri nas, iz tematike torej, za katero se je, širše gledano, tedaj že živo zanimala stroka v vsem zahodnem svetu. Bilo je tudi prvo slovensko temeljno, široko pregledno delo iz te specialne zgodovine, s prvo periodizacijo, prvimi tedaj še povsem neznanimi imeni in imažerijo novega medija, medija industrijske dobe. Fotografija, rojena šele v prvi polovici 19. stoletja, se je nesluteno trdoživo in na mnogih ravneh korenito vrasla v vizualno kulturo moderne in postmoderne dobe ter ju marsikje v temeljih določila. Prinašala je podobe ljudi pa tudi pokrajin, mest in krajev, izrisanih na mehaničen in do tedaj nevideno eksakten način. Kambičev magisterij, ki je postavil Slovenijo na zemljevid evropske in svetovne zgodovine fotografije,

razumemo tudi kot prvi veliki vrh njegove znanstvene poti. Z njim se je vpisal na seznam raziskovalcev tedanje Raziskovalne skupnosti Slovenije.

Žal je delo v tej obliki ostalo neobjavljeno. Kljub prigovarjanju mentorja se, pretirano samokritičen, mag. Kambič ni mogel odločiti za objavo, delno tudi zato, ker ga je nameraval razširiti in poglobiti do doktorata. Na predlog prof. dr. Šumija je nato prijavil doktorsko tezo, ki naj bi ga vodila do likovne analize slovenske fotografije. A v družbi, kakršna je bila tedaj slovenska, preteklosti ni bilo mogoče zlahka ubežati. Dne 2. novembra 1977 so Kambič in njegova družina zgodaj zjutraj doživeli hišno preiskavo. Policistov v civilu. Kambič se je pred leti še živo spominjal: v pisalnem stroju je bil papir in na njem nekaj besedila za doktorat, preiskovalca pa sta se začela norčevati iz slovenske inteligence. Sledilo je celodnevno zasliševanje na Notranji upravi. Doktorat je takrat zastal, veselje do akademske kariere se je razblinilo. Razkorak med akademsko kariero in realnostjo je bil prevelik. Bila so to, kakor pravimo danes, svinčena sedemdeseta.

Vsemu navkljub Kambič raziskovalnega dela vendarle ni pustil zastati; volja do znanja tako ali drugače vedno najde pot. Kot samostojni raziskovalec se je posvetil nadaljnjemu poglobljanju védenja o obravnavani tematiki in objavljajl izsledke od začetka sedemdesetih, skozi osemdeseta in devetdeseta leta v novo tisočletje. Najdemo jih v *Kroniki, Zborniku za umetnostno zgodovino, Sintezi, Argu, Življenju in tehniki ter Fotoantiki*, v celi vrsti zbornikov (*Kranjski in Zbornik Slovenske Bistrice*, 1990; *Šumijev*, 1999; *Avguštinov in Vrišerjev*, 2003; *Blejski*, 2004) in še kje. V celoti je izšlo okrog sto znanstvenih, strokovnih in poljudnoznanstvenih člankov, ki so potrpežljivo stkali gosto štiridimenzionalno mrežo podatkov in povezav o zgodovini fotografskega medija na Slovenskem.

Pri raziskovalnem delu mu je bil v letih 1984–1991 v oporo Znanstveni inštitut Filozofske fakultete (ZIFF), leta 1992 pa je dobil tudi enomesečno štipendijo ljubljanske izpostave Avstrijskega inštituta za Vzhodno in Jugovzhodno Evropo z Dunaja.

Kambičeva raziskovalna strategija, kakor jo danes razbiramo iz teh dragocenih besedil, je bila preprosta ter hkrati edina možna in primerna za tedanji slovenski prostor (in je delno še danes): zbrati in v smiselne zgodbe povezati kar največ podatkov o najdenem gradivu, ki je bilo za obdobje pred l. 1880 razmeroma skopo, vse odtlej pa zaradi splošne rabe tako rekoč samoumevno in s tem kljub svojim številnim plastem in močem v bistvu še vedno »nevidno«. Namesto strnjenega prikaza, ki bi ga nedvomno prinesel Kambičev doktorat, smo novo znanje dobili v obliki razpršenih besedil, ki še čakajo, da jih kdo poveže in s prispevki drugih piscev vključi v integralno zgodovino medija na naših tleh. Še v preteklem desetletju smo upali, da bo to mag. Kambič sam.

Vseh tem, ki se jih je lotil na svoji poti, tu seveda ni mogoče naštet. Navedemo naj le najpomembnejše, ki so bile, kot rečeno, večinoma predstavljene v člankih, zbornikih in katalogih, le izjemoma v knjižni izdaji. Najprej je tu fotografski izumitelj Janez Puhar, s katerim se je začel ne samo ugleden vstop Slovenije na svetovno fotografsko prizorišče, pač pa tudi slovenska zgodovina fotografije, ki je ob njem dobila prve znanstvene obrise. Kambič je o Puharju pisal večkrat, vsako besedilo z novimi podatki, pridobljenimi s trdim delom v arhivih. Z njimi si je prizadeval za Puharjevo prvenstvo v izumu fotografije na steklo.

Potem je tu cela vrsta fotografov iz 19. in z začetka 20. stoletja, ki jih je obudil iz pozabe, ljudi, ki so tedaj na Slovenskem na ta najsodobnejši način povezovali tehniko in umetnost, tako dagerotipista Primoža Škofa iz Zaklanca pri Horjulu, ki je že l. 1843 deloval na Moravskem in se okrog l. 1860 uveljavil tudi v Gradcu in Mariboru, nadalje Ernesta Pogorelca, prvega poklicnega ljubljanskega fotografa s stalnim ateljejem, poklicna fotografa Višnjegorca Jožefa Erjavca in Moravčana Davorina Rovška, pionirja slovenske barvne fotografije Milana Klemenčiča iz Ajdovščine (katalog, 2007), kamniška poklicna fotografa Franca ter Staneta Aparnika (katalog, 1989), celjskega poklicnega fotografa Josipa Pelikana (knjižna izdaja, 1996) in še vrsto drugih.

Loteval se je fotografske zgodovine s topografskega vidika, natančno je preučil ustanavljanje prvih slovenskih fotoklubov, od katerih je bil ljubljanski leta 1889 med prvimi v Evropi, vpeljal je pojem slovenski fotoimpresionizem za novo fotografijo s preloma 19. stoletja, obravnaval je številne avtorje iz časa med obema vojnoma ter pisal o zgodnji slovenski reportažni fotografiji, o zbirateljstvu, o fotografskih antikvitetah, dal pobudo za slovenski fotografski muzej, sodeloval pri pisanju gesel o slovenskih fotografih in fotografiji za *Saur Allgemeine Künstlerlexikon* in *Enciklopedijo Slovenije*, objavljал recenzije strokovne literature, opozarjal na muzealske ter konservatorske probleme, povezane s fotografsko dediščino, sodeloval na mednarodnih simpozijih, z objavami v mladinskih revijah skrbel za popularizacijo medija in njegove zgodovine itn.

Večina bibliografskih podatkov v tem sestavku je bila pridobljena iz znamenitega arhiva Stojana Kerblerja v Muzeju za arhitekturo in oblikovanje in iz Kooperativnega online bibliografskega sistema in servisov (Cobiss). Ta podatek navajamo, da hkrati opozorimo, da je osebna bibliografija mag. Mirka Kambiča v Cobissu dokaj neurejena, saj je med prek tristo trideset enotami več kot sto šestdeset tipološko še nerazporejenih, nekaj je očitnih podvajanj ipd. To nam vzbuja upravičen sum, da raziskovalčeva bibliografija tudi ni popolna. Skoraj v celoti, denimo, manjkajo objave v tuji publicistiki. Bibliografija vsekakor potrebuje prevetritev in eventualno dopolnitev, posamezne bibliografske enote pa tudi prerazporeditev.

Pri svojih raziskavah ter kot mentor ali svetovalec pri raziskavah drugih ter pri različnih razstavnih projektih je sodeloval z mnogimi posamezniki in institucijami v domovini in tujini. Med slovenskimi umetnostnimi zgodovinarji je bil dobro znan, od institucij pa naj poleg Zgodovinskega arhiva Ljubljana in Arhiva Slovenije omenimo še ljubljansko Mestno galerijo in kranjski Gorenjski muzej, katerih najpomembnejša skupna projekta z njima bomo posebej obravnavali v nadaljevanju.

Med tujimi strokovnjaki za fotografijo, s katerimi je prišel v stik, lahko navedemo vsaj hrvaško umetnostno zgodovinarico Nado Grčević in nemško-angleško-ameriškega fotografskega zgodovinarja, fotografa in zbiralca Helmuta Gernsheima.

Od tujih institucij, kjer je raziskoval, naj poleg že omenjenih tujih arhivov navedemo tudi sodelovanje z muzejem v Villi Manin (Passariano v Furlaniji) in s Centrom di ricerca e archiviazione della fotografia (CRAF) v Spilimbergu, kamor so ga vabili predavat.

Pomemben prispevek k razširjanju védenja o nacionalni fotografski zgodovini predstavlja tudi Kambičevo sodelovanje s slovensko in nekaterimi drugimi televizijami. Nastopal je v oddajah RTV Ljubljana/Slovenija: Pionirji fotografije (1976), Janez Puhar (1976; na isto temo tudi na TV Novi Sad in TV Zagreb, 1984), Slovenska fotografija med obema vojnoma (v obliki vodstva po razstavi, 1983), Izgubljena formula Janeza Puharja (2002), Fotografija na Slovenskem (2002–2005), Črno in belo (o fotografskem mojstru Antonu Demšarju, 2007) ter Breze, morje in neskončno (o fotografu Avgustu Bertholdu, 2008).

Za drugi vrh njegovega strokovnega dela vsekakor štejemo razstavo z naslovom *Razvoj fotografije na Slovenskem od 1840 do 1918*, ki jo je Kambič oblikoval na podlagi svojih raziskovanj za magisterij in ki jo je pozimi 1976/77 gostil Kabinet slovenske fotografije pri Gorenjskem muzeju v Kranju, nato pa leta 1977 tudi Razstavní salon tedanje Fotografske zveze Jugoslavije (FZJ) v Beogradu. Na videz skromen katalog na dvanajstih straneh, nema priča težav, v katerih se je oblikovala infrastruktura za novo umetnostnozgodovinsko raziskovalno vejo, je v besedi in sliki javno predstavil temo, ki je prej živila predvsem v ozkih humanističnih krogih, med redkimi navdušenci. Za projekt je dobil priznanje FZJ, postal pa je tudi član odbora Kabineta slovenske fotografije.

Kot tretji strokovni vrh štejemo Kambičevo sodelovanje zlasti pri prvem delu velikega, še danes nepreseženega tridelnega razstavnega projekta *150 let fotografije na Slovenskem*, ki ga je leta 1988 zasnoval Brane Kovič v sodelovanju z Mestno galerijo in tedanjim Arhitekturnim muzejem Ljubljana. Ta projekt je nastal tudi v okviru sodelovanja z Znanstvenim inštitutom Filozofske fakultete (ZIFF). Brez znanja mag. Kambiča, brez njegovih že opravljenih in novih raziskav, brez že objavljenih

del in končno brez eksponatov iz njegove zbirke si izpeljave prvega dela razstave in kataloga (1989) ni bilo mogoče predstavljati. Župančičeva nagrada leta 1990 za prispevek k tej razstavi, sàdu dvajsetletnega študija, je bila zato le skromna pozornost.

Med njegovimi zadnjimi velikimi strokovnimi nalogami naj omenimo sodelovanje v katalogu in pri razstavi slovenskih impresionistov v ljubljanski Narodni galeriji med letoma 2008 in 2009. Štel ga je za svoj najlepši strokovni jubilejni uspeh, tj. ob svoji devetdesetletnici.

Čeprav je na druga umetnostnozgodovinska področja redkeje posegal, moramo vsekakor omeniti njegov članek o slovensko-ameriškem arhitektu Ivanu-Johnu Jagru (1871–1959), o katerem je gradivo pridobil na svojem popotovanju v ZDA v petdesetih letih in na katerega ga je v pismu opozoril tudi prof. dr. France Stelè, s katerim je kot študent očitno ohranil stike. Jagra prek citiranih primarnih virov predstavlja kot arhitekta in arhitekturnega teoretika ter predvsem kot dolgoletnega sodelavca arhitekturnega podjetja Purcell and Elmslie Architects iz Minneapolisa ter kot osebnega prijatelja Williama Greya Purcella, sicer pa kot zavzetega arhitekturnega snovalca, urbanista in ekologa, osebnostno pa kot izrazito skromnega človeka.

Kreativni naboj, ki se je sprostil ob ponovnem stiku s svetom v začetku petdesetih let, pa mag. Kambiča ni gnal le na potovanja ali vodil pri študiju umetnostne zgodovine ter pri proučevanju zgodovine fotografije, pač pa je podžigal tudi njegovo živo zanimanje za aktivno ukvarjanje z medijem, s fotografijo kot dokumentarnim in umetniškim likovnim sredstvom. Zanimal ga je predvsem barvni diapozitiv formatov 24 mm × 36 mm in 6 cm × 6 cm. Večji del teh Kambičevih prizadevanj javnosti ni bil predstavljen v obliki razstave. Od leta 1954, ko se je začel ukvarjati s fotografijo, do osemdesetih let je namreč oblikoval okrog petindvajset tematskih celot (diaprojekcij) in z njimi imel okrog dva tisoč predavanj s pretežno potovalno, krajinsko, gorniško in umetnostno motiviko. S t. i. skioptičnimi predavanji je gostoval po vsej Sloveniji in nekaterih drugih krajih tedanje skupne države, v zamejstvu pa v Trstu in Gorici. Najplodnejša so bila v tem pogledu zlasti šestdeseta pa tudi sedemdeseta leta.

Poudariti moramo, da so projekcije in predavanja ne glede na zadovoljstvo, ki so mu ga prinašala, spričo tedanjih razmeroma skromnih potovalnih možnosti zahtevala veliko časa in energije. Delno vzrok, da o tem segmentu njegovega dela stroka malo ve, paradoksalno tiči v dejstvu, da o svojem fotografskem delu ni pisal. Ta trenutek še ni znano, ali obstajajo rokopisi ali tipkopisi teh predavanj. Morda so se ohranile zbirke diapozitivov. Le po njih bi ta predavanja vsaj do neke mere lahko rekonstruirali. Nanje vendarle opozarjajo številna časopisna obvestila, brez dvoma se jih spominja še kdo od mlajših sodobnikov. Nič nenavadnega ni, da je Kambiču,

ki je bil zelo komunikativen, takojšnji in spontan odziv publike na te projekcije pomenil več, ko bi mu morebitna fotografska razstava, kjer bi bili obiskovalci lahko maloštevilni, povratnih informacij pa ne bi bilo oz. bi bile skromne in posredne.

Planinska zveza Slovenije mu je v sedemdesetih letih v zahvalo za to javno kulturno in izobraževalno-promocijsko dejavnost podelila srebrni in zlati častni znak z diplomom (1975).

Iz podatkovne baze Cobiss razbiramo, da je v letih 1958–2013 svoje barvne posnetke tudi objavljaj. Z njimi je sodeloval pri likovni opremi okoli petdeset obsežnejših in kakšnih dvajset manjših publikacij, v okoli petdeset drugih tiskovinah (prospektih, plakatih ipd.), objavil je okoli deset koledarjev, izdal prek štirideset razglednic ter posnel okoli deset didaktičnih diapozitivskih serij, tudi s po več sto posnetki. Svoje fotografije je objavljaj še v periodičnem tisku, največ predvsem v revijah *Fotoantika* (80. in 90. leta), *Narava* (1995–1996), *Zaveza* (od l. 1991), *Rast* (2005–2008) in verjetno še kje. Nekaj posnetkov je objavljaj tudi v tujini.

Po naslovih objavljenih fotografij sodeč je šlo v večini primerov za krajino oz. za posamezne geografsko, krajepisno, umetnostno ali turistično zanimive motive, posnete v tradiciji realistične, topografsko usmerjene fotografije, ali pa so spremljale njegove članke o zgodovini fotografije. Tudi tu moramo opomniti, da so podatki, ki jih imamo na voljo, nepopolni in da je bilo objav verjetno bistveno več.

O njegovi bolj izrazito avtorsko zaznamovani fotografiji je znanega malo. Nekaj reprodukcij posnetkov iz petdesetih in šestdesetih let v reviji *Rodna gruda* priča, da gre predvsem za krajine in vedute in da so za vso tedanjo slovensko fotografijo nedvomno pomembni njegovi barvni diapozitivi, ki jih je posnel na poti po ZDA leta 1955, pa tudi poznejši utrinki iz Slovenije, zlasti iz alpskega sveta. Od petdesetih let je intenzivno snemal s črno-belim filmom, predvsem pa v barvni diatehniki ter z uspehom sodeloval na natečajnih ljubiteljskih razstavah v tujini, v sedemdesetih letih tudi doma, ter prejel več nagrad. Njegova pripadnost fotografiji tudi kot ustvarjalnemu mediju se končno zrcali tudi v članstvu v Društvu oblikovalcev Slovenije (od 1957), bil pa je tudi častni član Društva fotografskih delavcev Slovenije.

Kambičeva predavateljska dejavnost je nedvomno dosegla vrh z začetkom predavanj o zgodovini fotografije na Oddelku za umetnostno zgodovino na ljubljanski Filozofski fakulteti. Kot pogodbeni predavatelj jih je vodil v letih 1984–1993, z njimi pa so bili položeni temelji novega predmeta, ki ga je želel uvesti že prof. dr. Luc Menaše v času, ko je študirala še generacija pisca tega besedila. Žal je Kambičeva predavanja niso več dosegla.

Za zgodovino fotografije je bila po podatkih ZIFF v študijskem letu 1985/86 rezervirana ena ura v zimskem in letnem semestru za 3. letnik smeri A in samostoj-

nega programa, v študijskem letu 1986/87 za 3. letnik v obeh semestrih samo za samostojni program po dve uri, v študijskem letu 1987/88 za 3. letnik smeri A in samostojnega programa tudi po dve uri v obeh semestrih, za leto 1988/89 ni podatka, v študijskih letih 1989/90 in 1990/91 se je ponovila shema iz študijskega leta 1987/88, v študijskih letih 1991/92 in 1992/93 pa spet po eno uro v obeh semestrih, prav tako za študente smeri A in samostojne.

Na predavanjih je obravnaval fotografijo kot likovno zvrst v okviru umetnostne zgodovine. Dotaknil se je njenih tehničnih začetkov, obravnaval je motivne in kompozicijske vidike, presenečal z izjemnim poznavanjem fotografije v znanstveno-tehničnem pogledu ter vzpostavljaj primerjave med slovensko produkcijo in sočasnim dogajanjem v mednarodnem prostoru. Predavanja je spremljal z diapozitivi ter z izvirniki iz svoje zbirke, tu in tam pa je vodil študente tudi na svojevrstne fotografske ekskurzije po Ljubljani. Z osebnim in predavateljskim žarom mu je uspelo navezati s slušatelji živahno, obojestransko navdihujoče sodelovanje tako na predavanjih kakor na izpitih. Njegovi študenti so ga vsekakor ohranili v lepem spominu in ga opisujejo kot uglajenega predavatelja in izjemno prijazno osebo.

Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo, ki je bilo vedno tesno povezano z ljubljansko Filozofsko fakulteto, mu je na fotografskem simpoziju v Pilonovi galeriji v Ajdovščini za njegovo predavateljsko delo in za siceršnji prispevek k zgodovini slovenske fotografije leta 2011 podelilo nagrado Izidorja Cankarja za življenjsko delo.

Predlog za Puharjevo nagrado, ki jo podeljuje Fotografska zveza Slovenije (FZS), je dal Fotoklub Anton Ažbe iz Škofje Loke na pobudo člana fotokluba in tedanjega predsednika FZS Petra Pokorna leta 2012. Zaradi proceduralnih zapletov in Pokornove bolezni je novo vodstvo FZS postopek leta 2013 obnovilo in mu še istega leta nagrado tudi podelilo. Izročena mu je bila na slavnostni seji v prostorih Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, 29. januarja 2014, ki je bila posvečena uvodu v t. i. Puharjevo leto oz. ob 200. obletnici rojstva Janeza Puharja. Mag. Kambič jo je prejel iz rok dr. Boštjana Žekša, odposlanca častnega pokrovitelja praznovanja Puharjevega leta, predsednika republike Boruta Pahorja ter ob navzočnosti Iva Borka, predsednika FZS.

Na isti slavnostni seji mu je Kurt Batschinski, član direktorata Mednarodne federacije za fotografsko umetnost (*Fédération Internationale de l'Art Photographique* – FIAP), izročil tudi časni naslov ESFIAP (*Excellence FIAP pour service rendu* / Odličnik FIAP za spremljajoče dejavnosti), ki mu ga je FIAP na pobudo FZS in njenega prejšnjega predsednika, danes pokojnega Petra Pokorna, ter tedanjega predsednika Vasja Doberleta, predstavnika FIAP v Sloveniji, podelila na svoji redni seji v Buenos Airesu leta 2013.

S tem pa se še nismo dotaknili vseh področji, kjer se je Kambič udeleževal kot strokovni pisec in fotograf. Morda se bralec še spominja njegovih člankov o knjigah v *Delovih* Književnih listih iz let 2002–2003. Nenavadno podrobno bibliofilsko znanje o posameznih antikvarnih publikacijah v okviru sklopa kakšnih dvajset besedil s skupnim naslovom *Lov na redke izvode* je verjetno presenetilo vse, ki smo ga poznali predvsem po zgodovinsko-fotografski plati. Več kot polovica obravnavanih publikacij je slovenskih. Ljubezen do knjig se je prepletla z rdečo nitjo, z domoljubjem, to v specifičnih razmerah slovenskega prostora tako redko izraženo in tako dragoceno prvino, ki se tudi v Kambičevih strokovnih besedilih pogosto samozavestno in samoumevno zasveti kot iskrena skrb za kulturno dediščino kot pričo eksistence nekega naroda.

Sklepamo, da se je po osamosvojitvi iz podobnih nagibov in spričo svoji težkih povojnih izkušenj povezal in z besedili in s fotografijami sodeloval tudi v reviji *Zaveza*, ki je začela izhajati leta 1991 in vse do danes obravnava problematiko komunistične revolucije na Slovenskem, žrtve tedanjega političnega nasilja ter druge posledice, ki segajo iz vojne in povojnega obdobja tudi v naš čas. Udeležil se je tudi srečanj z v komunističnem režimu zaprtimi slovenskimi duhovniki v Stični in na Brezjah.

V letih 2005–2008 je v novomeški reviji *Rast* objavil več člankov o mlinih na reki Krupi, s čimer se je še zadnjič poklonil preteklosti (in sedanjosti) rodne Bele Krajine. Objavljeni prispevki sodijo v zadnjo sklenjeno serijo njegovih spisov oz. sploh med zadnja njegova objavljena besedila.

V pogovorih, iz katerih izhaja marsikateri del pričujočega zapisa, se je Kambič vedno rad spominjal svojih kolegic in kolegov iz seminarja prof. dr. Steleta ter nekdanjih in sedanjih članic in članov Slovenskega umetnostnozgodovinskega društva, nadalje številnih strokovnih ekskurzij vse od l. 1956: Prekmurje, Štajerska, Bela Krajina, Istra, Italija (1957) idr. Posebna doživetja so mu pomenile »baročne« ekskurzije po Sloveniji, izražal je hvaležnost za moralno in materialno podporo obeh že omenjenih inštitutov, s katerima je sodeloval ter se spominjal mnogih kolegov in kolegic, s katerimi je sodeloval. Marsikaj od tega je ostalo trajno zapisano na njegovih fotografijah in diapozitivih ter je varno spravljeno v njegovem arhivu, ki ga vsekakor moramo razumeti kot svojevrsten kulturni spomenik in neizmerno zakladnico za stroke, za katere se je zanimal, posebej seveda za zgodovino fotografije.

Pisec tega sestavka se spominja izrečene misli mag. Kambiča, da bi zbirka sodila v fotografski muzej. Tudi njegova sinova sta izrazila željo, da bi obsežno zapuščino njegovih lastnih fotografij, strokovne literature in gradiva za zgodovino fotografije na Slovenskem (zapiske, literaturo, zbirko starih fotografij in fotografske opreme)

v celoti prevzela inštitucija, ki bi zanj dostojno skrbela. Kakor je piscu znano, se za zbirko resno zanima največja slovenska fotografska zbirka, to je Muzej novejšje zgodovine Slovenije v Ljubljani.

Magister Mirko Kambič je pokopan na ljubljanskem pokopališču Žale. Na grobu so govorili dr. Andrej Smrekar kot predsednik Slovenskega umetnostnozgodovinskega društva, Petra Puhar kot predstavnica Fotografskega društva Janez Puhar iz Kranja ter pater prof. dr. Edvard Kovač OFM.

Ob Kambičevi smrti so se med drugim odzvali ter poročali o njegovem življenju in delu slovenski tiskani mediji *Delo*, *Demokracija*, *Dolenjski list* in *Dnevnik* (notica), od elektronskih medijev pa TV Slovenija 1. program, Radio Slovenija 3. program – program Ars, ter spletni portali časopisne hiše *Delo*, Muzeja za arhitekturo in oblikovanje, Siol.net in Slovenske tiskovne agencije.

Narodna galerija je v sodelovanju z Muzejem za arhitekturo in oblikovanje, Moderno galerijo in Narodnim muzejem Slovenije 6. februarja 2017 sklicala žalno sejo, ki se je udeležilo okoli štirideset ljudi, večinoma umetnostnih zgodovinarjev. Na njej so Blaženka First, mag. Lara Štrumej in podpisani predstavili njegovo življenje in delo ter spomine na sodelovanje z njim. Vsem je bil zanesljiv svetovalec pri strokovnih dilemah, podpisanemu pa tudi eden od mentorjev pri magistrskem delu.

Z mag. Kambičem je slovenska zgodovina fotografije izgubila svojega nestorja. Z orisom njegovega dela smo namreč hkrati osvetlili tudi pomemben del dogajanja v stroki v desetletjih po 2. svetovni vojni. Kot je pogosto značilno za pionirje tudi na drugih področjih, se je do svojih dosežkov prebil predvsem z osebno pobudo.

Po vsem zapisanem naj še dodamo: omenjene težke povojne preizkušnje in negativne izkušnje s komunističnimi oblastmi so ga prekalile v pozornega in kritičnega opazovalca in sogovorca o političnem dogajanju in družbeni stvarnosti v Sloveniji in po svetu, hkrati pa se ga bomo vsi, ki smo prihajali z njim v osebni stik, spominjali tudi kot nenavadno zbrane in lucidne osebnosti, poznan je bil po prijaznosti in uglajenosti, pa hkrati po šaljivem, anekdotičnem dialogu, po inteligentnem humorju in po blagi ironiji in samoironiji, s katerima ga je začinjal. Menim, da bi si želel tudi sam, da nam kot tak ostane v trajnem spominu.